

ζονται με την αιτιολογημένη γνώμη και εντός της προθεσμίας που τάσσει η τελευταία.

2. Δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων απαλλάσσονται από κάθε υποχρέωση εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων στα κράτη μέλη όπου λειτουργούν τα όργανα των Κοινοτήτων. Από τη διάταξη αυτή καθώς και από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να μη λαμβάνουν μέτρα που έχουν ως αποτέλεσμα να αναγκάζουν τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων, άμεσα ή έμμεσα, να ζητούν την εγγραφή τους στα μητρώα των κατοίκων. Έμμεσος εξαναγκασμός υπάρχει ιδίως στην περίπτωση που το κράτος μέλος συνδέει τη μη εγγραφή των υπαλλήλων και του λοιπού

προσωπικού στα μητρώα με δυσμενείς γι' αυτούς συνέπειες. Επομένως οι δημοτικοί κανονισμοί που έχουν ως αποτέλεσμα να εξαναγκάζουν έμμεσα τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων που κατοικούν στην περιφέρεια των συγκεκριμένων δήμων να εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων για να μην υποβληθούν σε δημοτικό φόρο αντιβαίνουν στο άρθρο 5 της Συνθήκης σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών.

3. Η δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων κατά μέτρων που δεν συμβιβάζονται προς το κοινοτικό δίκαιο δεν αίρει τη δυνατότητα ασκήσεως της προσφυγής του άρθρου 169 της Συνθήκης, δεδομένου ότι τα δύο ένδικα μέσα επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

PIETER VERLOREN VAN THEMAAT

της 11ης Δεκεμβρίου 1985 *

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

I — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Λόγω του ότι η υπό κρίση υπόθεση παρουσιάζει πολυάριθμες διαφορετικές πλευρές θεωρώ σκόπιμο να διατυπώσω εξαρχής τις απόψεις μου επ' αυτών γενικώς. Στις προκαταρκτικές παρατηρήσεις που ακολουθούν θα περιλάβω λοιπόν ορισμένα συμπεράσματα στα οποία με οδηγεί η μελέτη της δικογραφίας.

1. Αιτήματα της Επιτροπής

Το νομικό αντικείμενο της διαφοράς ορίζεται σαφώς στα αιτήματα της Επιτροπής. Συγκεκριμένα η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- α) να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Απριλίου 1965 και των άρθρων 5 και 7 της Συνθήκης ΕΟΚ

* Μετάφραση από τα ολλανδικά.

— παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε, στους κανονισμούς των δήμων Etterbeek της 13ης Οκτωβρίου 1983, Woluwé-Saint-Pierre της 25ης Νοεμβρίου 1983, Uccle της 28ης Φεβρουαρίου 1984, Jette της 15ης Μαΐου 1984 και Evere της 26ης Ιουνίου 1984, να απαλλαγούν από το φόρο δευτερεύουσας κατοικίας τα πρόσωπα που έχουν κύρια κατοικία στον οικείο δήμο και τα οποία δεν υπόκεινται στις διατυπώσεις εγγραφής στα μητρώα στο Βέλγιο δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου, δηλαδή οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που είναι τοποθετημένοι στο Βέλγιο καθώς και οι σύζυγοί τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους και που τυγχάνουν υπήκοοι άλλου κράτους μέλους εκτός του Βελγίου,

— προβαίνοντας, διά των δημοτικών του αρχών, στην εισπραξη του εν λόγω φόρου από τα προαναφερθέντα πρόσωπα και παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε τα εισπραχθέντα κατά τον τρόπο αυτό ποσά να επιστραφούν και να καταβληθούν οι νόμιμοι τόκοι,

β) να καταδικάσει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.

Σχετικά με αυτά τα αιτήματα θα παρατηρήσω ήδη τα ακόλουθα.

α) Το άρθρο 12, στοιχείο β), του εν λόγω πρωτοκόλλου ορίζει ότι στην επικράτεια κάθε κράτους μέλους και ανεξαρτήτως ιθαγενείας οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων

« δεν υπόκεινται όπως και οι σύζυγοί τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους στους περιορισμούς διακινήσεως και στις διατυπώσεις εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών ».

β) Η διάταξη αυτή ισχύει για όλα τα κράτη μέλη. Σύμφωνα με στοιχειώδεις ερμηνευτικές αρχές του κοινοτικού δικαίου στο οποίο εντάσσεται το πρωτόκολλο, η ερμηνεία της δεν εξαρτάται από το εθνικό βελγικό δίκαιο. Τόσο το γράμμα όσο και η έκταση της διάταξης, όπως τη διευκρίνισε η Επιτροπή απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, δείχνουν ότι ισχύει για κάθε είδους εγγραφή στα μητρώα αλλοδαπών, δηλαδή ανεξάρτητα της μεθόδου που ακολουθεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος για την εγγραφή στα εν λόγω μητρώα.

γ) Δεδομένου ότι όλες οι διατάξεις του πρωτοκόλλου στηρίζονται στο άρθρο 28 της Συνθήκης περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (PB n° 152 της 13.7.1967, σ. 2), πρέπει να ληφθεί υπόψη για την ερμηνεία του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου το γεγονός ότι, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 28, τα πρόνομα και οι ασυλίες των Κοινοτήτων είναι « αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής τους ».

δ) Ούτε από το άρθρο 12, στοιχείο β), ούτε από άλλα άρθρα του πρωτοκόλλου συνάγεται ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων απαλλάσσονται και άλλων φόρων πλην των εμμέσων στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 12, στοιχεία δ) και ε) ή των εθνικών φόρων επί των αποδοχών, μισθών και λοιπών αμοιβών που καταβάλλονται από τις Κοινότητες ή των φόρων επί του εισοδήματος και της περιουσίας και του φόρου κληρονομιάς για τους οποίους κάνει λόγο το άρθρο 14 του πρωτοκόλλου και που συνδέονται με τον τόπο κατοικίας. Οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων υποβάλλονται λοιπόν όπως ακριβώς και οι βέλγοι υπήκοοι σε δημοτικούς φόρους, ακινήτων λόγω χάρη, που ισχύουν ενδεχομένως, σε φόρους κυκλοφορίας, σε τέλη που οφείλονται ως αμοιβή για δημόσιες υπηρεσίες καθώς και σε φόρο δευτε-

ρεύουσας κατοικίας την οποία διαθέτουν στο Βέλγιο επιπλέον της κύριας.

ε) Όταν οι υπάλληλοι ή το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων, που είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών και, υπ' αυτή την ιδιότητα, απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών, έχουν όμως κύρια κατοικία σε κάποιον από τους ενδιαφερόμενους δήμους, φορολογούνται στην πραγματικότητα σαν να ήταν δευτερεύουσα η κύρια κατοικία τους, κατόπιν της εφαρμογής των κριτηρίων που θέτουν οι δημοτικοί φορολογικοί κανονισμοί, συντρέχει εν πάση περιπτώσει διάκριση λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια του άρθρου 7 της Συνθήκης ΕΟΚ. Η Επιτροπή επικαλείται σχετικώς την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1983 στην υπόθεση Forcheri (152/81, Συλλογή 1983, σ. 2323). Όπως αποδεικνύεται, η προαναφερθείσα συγκεκριμένη συνέπεια έχει προκύψει σε έναν από τους εν λόγω δήμους. Στις εγκαταστάσεις των βελγικών αρχών που θα μνημονεύσω κατωτέρω αναγνωρίζεται πάντως ότι οι κανονισμοί των άλλων από τους αναφερθέντες δήμους δεν αναγνωρίζουν ούτε και αυτοί ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που απαλλάσσονται της εγγραφής στα εν λόγω μητρώα θα έχουν την ίδια μεταχείριση όπως και τα πρόσωπα που εγγράφονται στα οικεία μητρώα και έχουν την κύρια κατοικία τους στο συγκεκριμένο δήμο. Κατά τη γνώμη μου αυτό αποτελεί επίσης διάκριση λόγω ιθαγένειας. Το ζήτημα αν ο εν λόγω φόρος είναι εξάλλου — εμμέσως — ασυμβίβαστος προς το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου δεν έχει νομίζω μεγάλη πρακτική σημασία για το προσωπικό των Κοινοτήτων. Για τα μέλη του προσωπικού άλλων διεθνών οργανισμών εγκατεστημένων στις Βρυξέλλες καθώς και για τα μέλη του προσωπικού των πρεσβειών της πόλης αυτής που δεν είναι υπήκοοι άλλου κράτους μελών,

το ζήτημα αυτό είναι φυσικά σημαντικό κατ' έμμεσο τρόπο. Όπως αναφέρεται στην απάντηση της Επιτροπής σε ερώτηση του Δικαστηρίου, τα εν λόγω πρόσωπα τυγχάνουν απαλλαγής από την υποχρέωση εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών η οποία διατυπώνεται κατά παρόμοιο τρόπο. Δεδομένου ότι η Επιτροπή στηρίζει την προσφυγή της και στην παράβαση του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου, θα επανέλθω κατωτέρω στο σημείο αυτό καθώς και στην παράβαση του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ που προβάλλεται επίσης.

στ) Η υποχρέωση των μη εγγεγραμμένων μελών του προσωπικού των Κοινοτήτων να παρέχουν με τη συμπλήρωση εντύπου τα αναγκαία σχετικά στοιχεία μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν είναι καθαυτή ασυμβίβαστη με το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου κατά το μέτρο που η διατύπωση αυτή είναι αναγκαία για να διαπιστωθεί αν υπάρχει κύρια κατοικία. Κατά τη συζήτηση η Επιτροπή παρατήρησε ότι αυτή είναι και η δική της άποψη. Δεν μπορεί να γίνει λόγος για ασυμβίβαστο σε σχέση με το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ ως προς αυτό το σημείο παρά μόνο αν ο συγκεκριμένος δήμος έχει ήδη λάβει όλα τα αναγκαία στοιχεία από τα ίδια τα κοινοτικά όργανα δι' άλλης οδού (συγκεκριμένα από το Υπουργείο Εξωτερικών). Εν πάση περιπτώσει, λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας άποψης της Επιτροπής, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται, νομίζω, να αποφανθεί ως προς αυτό το σημείο. Πράγματι δεν υπάρχει διάσταση επ' αυτού του θέματος μεταξύ της Επιτροπής και της βελγικής κυβέρνησης η οποία υπογράμμισε και αυτή τη σημασία μιας δοκιμασμένης διοικητικής πρακτικής με σκοπό την ενημέρωση των δήμων από τα ίδια τα κοινοτικά όργανα.

2. Η άποψη της βελγικής κυβέρνησης

Η κυβέρνηση του Βασιλείου του Βελγίου ζητεί από το Δικαστήριο:

- να κρίνει την προσφυγή της Επιτροπής απαράδεκτη και, επικουρικής, αβάσιμη·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Σχετικά μ' αυτή την άποψη θα παρατηρήσω ήδη τα ακόλουθα:

α) Με τους ισχυρισμούς που προβάλλονται στο πλαίσιο της ένστασης απαραδέκτου θα ασχοληθώ κατωτέρω.

β) Από πλευράς ουσίας, η βελγική κυβέρνηση συμφωνεί ήδη με την Επιτροπή στο ότι τα μέλη του προσωπικού της Κοινότητας που είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών και, υπ' αυτή την ιδιότητα, απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών και οι οποίοι έχουν την κύρια κατοικία τους στο Βέλγιο δεν μπορούν να φορολογηθούν γι' αυτή την κύρια κατοικία σαν αυτή να ήταν δευτερεύουσα. Αυτό προκύπτει συγκεκριμένα από την εγκύκλιο, που προσκομίστηκε κατόπιν σχετικής ερωτήσεως του Δικαστηρίου, την οποία απηύθυνε ο πρόεδρος του εκτελεστικού της περιφέρειας των Βρυξελλών στους ενδιαφερόμενους δημάρχους και δημοτικούς συμβούλους. Η βελγική κυβέρνηση παρατήρησε κατά τη συζήτηση ότι η εν λόγω εγκύκλιος πρέπει να θεωρηθεί ως δεσμευτική εντολή προς τους ενδιαφερόμενους δήμους που τους καλεί να περιλάβουν στους επίδικους κανονισμούς διάταξη που να εξομοιώνει τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων με τα πρόσωπα που είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα του πληθυσμού. Η βελγική κυβέρνηση ανέφερε συγχρόνως κατά τη συζήτηση ότι ο Υπουργός Εσωτερικών απηύθυνε στις 3 Οκτωβρίου 1985 δεσμευτική εγκύκλιο παρόμοιου περιεχομένου σε όλες τις αρμόδιες βελγικές αρχές.

γ) Καίτοι δηλαδή το τελικό αποτέλεσμα που επιδιώκει η βελγική κυβέρνηση είναι ίδιο με

αυτό που επιδιώκει η Επιτροπή, η πρώτη αμφισβητεί πάντως ότι υπάρχει εν προκειμένω ασυμβίβαστο προς το κοινοτικό δίκαιο. Δεν συντρέχει παράβαση του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου διότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων δεν υπόκεινται σε κανενός είδους περιορισμό ως προς τη διακίνηση ή την εγγραφή στα μητρώα αλλοδαπών. (Όπως ανέφερα ήδη θα ασχοληθώ χωριστά με αυτό το ζήτημα κατωτέρω.)

Δεν υπάρχει ασυμβίβαστο ως προς το άρθρο 7 διότι οι δημοτικοί κανονισμοί ισχύουν για όλες τις δευτερεύουσες κατοικίες. Βάσει των μέχρι στιγμής παρατηρήσεών μου νομίζω ότι ο δεύτερος αυτός ισχυρισμός του καθού είναι απορριπτέος εφόσον — όπως συμβαίνει εν προκειμένω — οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό που δεν είναι βέλγοι υπήκοοι φορολογούνται στην πραγματικότητα για κύρια κατοικία η οποία θεωρείται ως δευτερεύουσα διότι δεν λαμβάνεται υπόψη το ιδιαίτερο καθεστώς των εν λόγω υπαλλήλων στις κρίσιμες διατάξεις ή κατά την εφαρμογή τους.

Σε τελευταία ανάλυση η βελγική κυβέρνηση θεωρεί ότι το αντικείμενο της διαφοράς ανήκει ουσιαστικά στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων. Αυτή την οδό πρέπει δηλαδή να ακολουθήσουν οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό για να υπερασπίσουν τα δικαιώματά τους. Η θέση αυτή διατυπώνεται και στο από 24 Ιανουαρίου 1985 έγγραφο του μόνιμου αντιπροσώπου του Βασιλείου του Βελγίου, το οποίο θα μνημονεύσω κατωτέρω.

3. Εκτίμηση της βασικής άποψης της βελγικής κυβέρνησης

Ο ισχυρισμός της βελγικής κυβέρνησης ότι το αντικείμενο της διαφοράς εμπίπτει ουσιαστικά στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων είναι πράγματι καθαντός ορθός. Ωστόσο η αρμοδιότητα αυτή των εθνικών δικαστηρίων

να αποφαίνονται επί μεμονωμένων περιπτώσεων φορολογήσεως δεν αποκλείει καθόλου την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιληφθεί της διαφοράς μεταξύ της Επιτροπής και του Βελγικού Δημοσίου, το αντικείμενο της οποίας διαφέρει, όπως οριοθετείται με τα αιτήματα της Επιτροπής. Συγκεκριμένα το αντικείμενο αυτό έγκειται κυρίως στην παραβίαση του κοινοτικού δικαίου με τη διατήρηση και εφαρμογή δημοτικών φορολογικών κανονισμών που καθιστούν δυνατές τις περιπτώσεις μη ορθής φορολογήσεως για τις οποίες πρόκειται.

Η διαφορά μεταξύ της εθνικής και της κοινοτικής διαδικασίας έχει επίσης μεγάλη πρακτική σημασία. Πρώτον, το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι και λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων που είναι ήδη 350 και των οποίων ο αριθμός θα αυξηθεί ενδεχομένως στο μέλλον, θα αναγκάζονται να προσφεύγουν κάθε χρόνο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων όσο διάστημα θα διατηρούνται σε ισχύ οι επίδικοι κανονισμοί, δυσχεραίνει βεβαίως την εκπλήρωση των κύριων καθηκόντων των κοινοτικών οργάνων και του προσωπικού τους. Δεύτερον, ο εκπρόσωπος της βελγικής κυβέρνησης αναγνώρισε κατά τη συζήτηση ότι η απόφαση επί της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε εν προκειμένω ένας από τους δήμους δεν πρόκειται μάλλον να εκδοθεί πριν από ένα ή δύο χρόνια, αν ληφθεί υπόψη η μέση διάρκεια αυτού του είδους των διαδικασιών, εκτός αν εκδικαστεί κατά προτίμηση. Θα προσθέσω ότι αν το Cour de cassation λάβει υπόψη και τα κοινοτικού δικαίου ζητήματα που εγείρει η διαφορά και υποβάλλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα η σχετική διαδικασία θα διαρκέσει τότε βεβαίως πολύ περισσότερο. Επί όλο αυτό το διάστημα οι δήμοι θα μπορούν να συνεχίσουν να εκδίδουν πράξεις επιβολής φορολογίας κατά των οποίων θα πρέπει να προσφεύγουν κάθε φορά οι μεμονωμένοι υπάλληλοι και τα λοιπά μέλη του προσωπικού. Τρίτον και κυριότερο, διά της οδού των εθνικών δικαστηρίων δεν πρόκειται ποτέ να

επιτευχθεί η αυτοδικαία ακύρωση ή τροποποίηση των επίδικων κανονισμών. Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που παρέσχε η βελγική κυβέρνηση κατά τη συζήτηση η ακύρωσή τους μπορεί να γίνει μόνο διά της νομοθετικής οδού, η δε κατάθεση του σχετικού νομοσχεδίου καθώς και η ψήφισή του ή τα ανεπίσημα διαβήματα της βελγικής κυβέρνησης προς τους ενδιαφερόμενους δήμους, στην περίπτωση που οι τελευταίοι δεν συμμορφωθούν προς τις προαναφερθείσες εγκυκλίους, εξαρτώνται βεβαίως, αν δεν υπάρχει απόφαση του Δικαστηρίου, αποκλειστικά από την εκτίμηση των ίδιων των βελγικών αρχών. Επιπλέον, τίποτα δεν βεβαιώνει εκ των προτέρων ότι τα εθνικά αυτά μέτρα θα είχαν αναδρομικό αποτέλεσμα ως προς τους ήδη επιβληθέντες και εισπραχθέντες φόρους ούτε ότι θα γεννούσαν υποχρέωση επιστροφής των εισπραχθέντων. Και για πρακτικούς λόγους λοιπόν νομίζω ότι το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί της διαφοράς την οποία έφερε ενώπιόν του η Επιτροπή.

4. *Διάγραμμα της συνέχειας των προτάσεων*

Στο δεύτερο τμήμα των προτάσεών μου θα συνοψίσω τώρα, προσθέτοντας και ορισμένες παρατηρήσεις, τα πραγματικά περιστατικά και τη διαδικασία όπως καταγράφονται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προκειμένου να φωτιστούν καλύτερα. Δεδομένου ότι εξέθεσα ήδη τους κύριους ισχυρισμούς και τα κύρια επιχειρήματα των διαδίκων θα ασχοληθώ στη συνέχεια, στο τρίτο μέρος, με τα νομικά ζητήματα που παραμένουν εκκρεμή, δηλαδή το παραδεκτό της προσφυγής και την παράβαση, που προβάλλει η Επιτροπή, τόσο του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου όσο και του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ. Τέλος, στο τέταρτο μέρος θα συνοψίσω τις διαπιστώσεις μου.

II — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. Διάφοροι δήμοι της μείζονος περιφέρειας των Βρυξελλών και συγκεκριμένα οι δήμοι του Etterbeek (απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της 13ης Οκτωβρίου 1983 που εγκρίθηκε από τη μόνιμη αντιπροσωπεία στις 16 Φεβρουαρίου 1984), του Jette (απόφαση της 15ης Μαΐου 1984 που εγκρίθηκε στις 26 Ιουλίου 1984), του Uccle (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1984 που εγκρίθηκε την 1η Μαΐου 1984), του Woluwé-Saint-Pierre (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 1983 που εγκρίθηκε στις 31 Ιανουαρίου 1984) και του Evere (απόφαση της 26ης Ιουνίου 1984 που εγκρίθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 1984) θέσπισαν κατά τα έτη 1983 και 1984 κανονισμούς που καθιερώνουν «φόρο μη κύριας κατοικίας» ή «φόρο δευτερεύουσας κατοικίας».

2. Η επιβολή του εν λόγω φόρου συνδέεται με τη μη εγγραφή στα μητρώα των κατοίκων του δήμου για τον οποίο πρόκειται, της οποίας εγγραφής απαλλάσσονται οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που είναι τοποθετημένοι στο Βέλγιο καθώς και οι σύζυγοί τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους και οι οποίοι είναι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους εκτός του Βελγίου.

3. Οι κανονισμοί των δήμων Etterbeek, Uccle, Jette και Evere, παρόμοια διατυπωμένοι, ορίζουν ως κύρια κατοικία «κάθε ιδιωτική κατοικία εκτός της κύριας...», φορολογούν δε σχετικώς «τα πρόσωπα που δεν είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα των κατοίκων» του δήμου και χρησιμοποιούν ως μη κύρια κατοικία κάποιο κατάλυμα υπό την ιδιότητα του ιδιοκτήτη ή του ενοικιαστή ή χαριστικώς κατά παραχώρηση εκ μέρους του ιδιοκτήτη.

4. Σύμφωνα με τον κανονισμό του δήμου Woluwé-Saint-Pierre, το φόρο οφείλουν τα πρόσωπα που διαθέτουν δευτερεύουσα κατοικία, ως δευτερεύουσα δε νοείται κάθε κατοικία... εφόσον το πρόσωπο που τη χρησιμοποιεί δεν είναι, ως προς την εν λόγω στέγαση, εγγεγραμμένο στα μητρώα των κατοίκων.

5. Ο φόρος καθορίζεται για τις προαναφερθείσες περιπτώσεις σε 10 000 βελγικά φράγκα ετησίως ανά κατοικία.

6. Όλοι οι προαναφερθέντες κανονισμοί προβλέπουν διαδικασία μεμονωμένων ενστάσεων που υποβάλλονται στη μόνιμη αντιπροσωπεία του επαρχιακού συμβουλίου εντός τριών μηνών από την έκδοση της πράξης επιβολής δημοτικής φορολογίας. Οι εν λόγω κανονισμοί προβλέπουν περαιτέρω ορισμένες εξαιρέσεις, καμιά από τις οποίες δεν ισχύει για τους υπαλλήλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

7. Σύμφωνα με την εθνική ρύθμιση, ως μητρώα των κατοίκων νοούνται:

α) τα κατά κυριολεξία *μητρώα των κατοίκων*, γνωστά ως κύρια μητρώα,

β) ο πίνακας, το ειδικό *μητρώο αλλοδαπών*, το μητρώο των εισόδων, εξόδων, γεννήσεων, βελγικών δελτίων ταυτότητας και το μητρώο των στοιχείων ταυτότητας... ».

Οι αλλοδαποί που έρχονται να εγκατασταθούν στο Βέλγιο εγγράφονται κατά κανόνα στα ειδικά μητρώα αλλοδαπών. Ωστόσο δύο κατηγορίες αλλοδαπών οφείλουν να εγγράφονται στα κύρια μητρώα των κατοίκων όπου εγγράφονται και οι βέλγοι υπήκοοι, δηλαδή:

α) οι αλλοδαποί των οποίων γίνεται δεκτή η «αίτηση εγκαταστάσεως» εφόσον δικαιολογούν τακτική και αδιάκοπη διαμονή πέντε ετών στο Βασίλειο του Βελγίου·

β) οι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που έρχονται στο Βέλγιο για να εργαστούν ως μισθωτοί ή ανεξάρτητοι επί διάστημα που προβλέπεται μεγαλύτερο του έτους και αφού γίνει δεκτή η «περί εγκαταστάσεως αίτησή» τους είτε από τον υπουργό είτε από την αρμόδια δημοτική αρχή.

Οι αλλοδαποί που εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων διαγράφονται από τα μητρώα των αλλοδαπών. Τα πρόσωπα που οφείλουν να εγγραφούν στα μητρώα των κατοίκων (μητρώα των κατοίκων ή μητρώα των αλλοδαπών) εγγράφονται στο δήμο της συνήθους κύριας κατοικίας τους.

Η εγγραφή στα μητρώα των κατοίκων του δήμου αποτελεί απόδειξη ότι το πρόσωπο έχει την κύρια κατοικία του στο δήμο λόγω του ότι, μετά το Μάρτιο του 1981, η εγγραφή για κύρια κατοικία είναι δυνατή σε ένα μόνο δήμο του Βασιλείου.

8. Στους υπηρετούντες στο Βέλγιο υπαλλήλους και λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και στις συζύγους τους και στα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους, ο Υπουργός Εξωτερικών του Βελγίου χορηγεί ειδική άδεια διαμονής που φέρει την ένδειξη «απαλλάσσεται της εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών δυνάμει του νόμου της 13ης Μαΐου 1966 περί του πρωτοκόλλου περί των προνομιών και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων». Η άδεια αυτή ισχύει για τέσσερα χρόνια. Χορηγείται δε μόνο σε πρόσωπα που δεν έχουν τη βελγική ιθαγένεια.

Οι βέλγοι υπάλληλοι εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων του δήμου τους. Οι υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων των άλλων εθνικοτήτων δεν εγγράφονται σε κανένα μητρώο του δήμου. Οι αντίστοιχες διευθύνσεις κατοικίας κοινοποιούνται τακτικά στην υπηρεσία πρωτοκόλλου του Υπουργείου Εξωτερικών του Βασιλείου του Βελγίου με διαίρεση κατά δήμους. Διαβιβάζονται δε από το υπουργείο στους διάφορους δήμους.

Στην από 19 Μαρτίου 1981 εγκύκλιο του Υπουργού Εσωτερικών προβλέπεται ρητά ότι «οι αλλοδαποί που ασκούν στο Βέλγιο καθήκοντα που τους έχουν αναθέσει οι Ευρωπαϊκές

Κοινότητες δεν υποχρεούνται να εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων των βελγικών δήμων».

9. Κάθε φορά που ενημερωνόταν σχετικά μ' αυτούς τους δημοτικούς κανονισμούς, η Επιτροπή, διά του γενικού διευθυντή προσωπικού και διοικήσεως, απηύθυνε διάφορα έγγραφα στο μόνιμο αντιπρόσωπο του Βελγίου με αντίγραφα προς τους δημάρχους των συγκεκριμένων δήμων, με τα οποία τους καλούσε να αναβάλουν την εφαρμογή των εν λόγω κανονισμών μέχρις ότου οι κεντρικές αρχές εξεύρουν γενική λύση (έγγραφα της 24ης Μαΐου, 19ης Ιουνίου, 2ας Ιουλίου, 31ης Ιουλίου, 17ης Οκτωβρίου και 12ης Δεκεμβρίου 1984 και 22ας Ιανουαρίου 1985)· αναφερόμενη στο άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομιών και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Απριλίου 1965, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν μπορούν να θεωρηθούν αυτεπαγγέλτως ότι χρησιμοποιούν μη κύριες κατοικίες με μόνη αιτιολογία ότι δεν είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα των κατοίκων και ότι δεν πρέπει να τους επιβάλλεται ο εν λόγω φόρος βάσει αυτού του τεκμηρίου. Η Επιτροπή υποστήριξε αυτή την άποψη σε διάφορες ανεπίσημες επαφές που είχε με τις αρχές, ενώ με έγγραφο της 24ης Ιανουαρίου 1985 ο μόνιμος αντιπρόσωπος του Βελγίου την ενημέρωσε για τα διάφορα διαβήματα που πραγματοποιεί σχετικά με τη βελγική κυβέρνηση.

Παρά τα διαβήματα αυτά ο δήμος Woluwé-Saint-Pierre απηύθυνε περί τα τέλη του 1984 σε δέκα περίπου υπαλλήλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που κατοικούσαν στην περιφέρειά του πράξεις επιβολής δημοτικής φορολογίας για την καταβολή εντός δύο μηνών του ποσού των 10 000 βελγικών φράγκων ως φόρου μη κύριας κατοικίας. Χωρίς θετικό για την Επιτροπή αποτέλεσμα παρέμειναν και τα νέα σχετικά διαβήματα.

10. Τότε η Επιτροπή έλαβε, με ταχεία διαδικασία, την απόφαση να κινήσει την προβλεπό-

μενη στο άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΟΚ διαδικασίας, με έγγραφο δε της 12ης Φεβρουαρίου 1985 πληροφόρησε σχετικώς τη βελγική κυβέρνηση και την κάλεσε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της εντός προθεσμίας 15 ημερών. Στο έγγραφο αυτό δεν δόθηκε απάντηση.

11. Παράλληλα με τη διαδικασία που κίνησε η Επιτροπή, οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι υπέβαλαν ενστάσεις στη μόνιμη αντιπροσωπεία της επαρχίας Brabant ζητώντας την ακύρωση του φόρου. Στις 7 Φεβρουαρίου 1985 η μόνιμη αντιπροσωπεία εξέδωσε απόφαση με την οποία δέχτηκε μία από τις ενστάσεις.

Ωστόσο στις 20 Φεβρουαρίου 1985 ο δήμος Woluwé-Saint-Pierre απηύθυνε αυθημερόν πράξεις επιβολής δημοτικής φορολογίας σε 250 περίπου άλλους υπαλλήλους που διέμεναν στην περιφέρειά του, σχετικά με τον εν λόγω φόρο, για την καταβολή του οποίου η προθεσμία έληγε στις 22 Απριλίου 1985.

Με έγγραφο της 26ης Φεβρουαρίου 1985 ο Willy De Clercq, μέλος της Επιτροπής, κάλεσε και πάλι τον Υπουργό Εσωτερικών του Βελγίου να επιδιώξει την εξεύρεση λύσεως κοινής αποδοχής. Με έγγραφο της 4ης Μαρτίου 1985 ο γενικός διευθυντής προσωπικού και διοικήσεως επανέλαβε το αίτημά του προς τη μόνιμη αντιπροσωπεία του Βασιλείου του Βελγίου για την ταχεία λήψη σχετικής αποφάσεως.

12. Στις 8 Μαρτίου 1985 και με ταχεία διαδικασία η Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο του Βελγίου και το κάλεσε να λάβει εντός προθεσμίας 15 ημερών τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί σχετικώς και συγκεκριμένα να καταργήσει τις παραβάσεις που διαπιστώθηκε ότι συνιστούν οι δημοτικοί κανονισμοί καθώς επίσης να επιστρέψει τα καταβληθέντα για το φόρο ποσά με τους οφειλόμενους τόκους.

Με τηλετύπημα της 19ης Μαρτίου 1985 το Βασίλειο του Βελγίου ζήτησε παράταση της εν λόγω προθεσμίας, την οποία αρνήθηκε η Επιτροπή με το από 27 Μαρτίου 1985 τηλετύπημα.

Στην αιτιολογημένη γνώμη δεν δόθηκε απάντηση.

13. Με δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Απριλίου 1985 η Επιτροπή άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως βάσει του άρθρου 169, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ.

14. Με τηλετύπημα της 13ης Μαΐου 1985 η Επιτροπή δήλωσε ότι παραιτείται της καταθέσεως απαντητικού υπομνήματος και ζήτησε από το Δικαστήριο να προσδιορίσει τη συζήτηση το ταχύτερο δυνατό δεδομένου ότι δεν είχαν ανασταλεί τα μέτρα εισπράξεως του επίδικου φόρου που βρίσκονταν ήδη στο στάδιο της κατάσχεσης και ότι ο αριθμός των ενδιαφερομένων υπαλλήλων αυξήθηκε από 260 σε 350 και πλέον.

15. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Υπέβαλε πάντως ερωτήσεις, αφενός, στην Επιτροπή ως προς το λόγο θεσπίσεως του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου και, αφετέρου, στη βελγική κυβέρνηση ως προς τα αποτελέσματα της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ της κυβέρνησης και της αρμόδιας αρχής για τη λύση του προβλήματος που ανέκυψε.

Η Επιτροπή διευκρίνισε με την απάντησή της ότι το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου, όπως και οι αντίστοιχες διατάξεις των παρόμοιων πρωτοκόλλων σχεδόν όλων των άλλων διεθνών οργανισμών εκφράζει ένα από τα κλασικά χαρακτηριστικά των διπλωματικών ασυλιών και ότι, όπως μαρτυρεί συγκεκριμένα το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου, αποβλέπει στην απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του προσωπικού των Κοινοτήτων. Ο στόχος αυτός είναι ο ίδιος με το στόχο των πρωτοκόλλων των διαφόρων Κοινοτήτων δεδομένου ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθ-

μιση της εισόδου, της διαμονής και της εγγραφής των υπηκόων άλλων κρατών μελών γενικώς εξακολουθεί να διατηρεί ορισμένες δυνατότητες περιορισμού της διακινήσεως και της διαμονής που, σύμφωνα με το πρωτόκολλο, δεν ισχύουν για τους υπαλλήλους των Κοινοτήτων.

Απαντώντας στην ερώτηση του Δικαστηρίου η βελγική κυβέρνηση επισημαίνει τη σχετική πρόταση της ομάδας εργασίας *ad hoc*, να απευθύνουν δηλαδή οι αρχές που ασκούν την εποπτεία επί των δήμων της περιφέρειας των Βρυξελλών εγκύκλιο στους εν λόγω δήμους, η οποία θα δημοσιευτεί στο *Moniteur belge*, με την οποία θα τους καλούν να περιλάβουν στην οικεία ρύθμιση περί δευτερεύουσας κατοικίας διάταξη που θα εξομοιώνει τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι οποίοι έχουν την κύρια κατοικία τους στο δήμο με τα εγγεγραμμένα στα μητρώα των κατοίκων πρόσωπα. Στην εν λόγω απάντηση επισυνάπτεται αντίγραφο της εγκυκλίου προς τους δήμους της περιφέρειας των Βρυξελλών, υπογεγραμμένο από τον πρόεδρο του εκτελεστικού το οποίο και διαβιβάστηκε εν τω μεταξύ σύμφωνα με τις πληροφορίες που δόθηκαν κατά τη συζήτηση. Σχέδιο εγκυκλίου παρόμοιου περιεχομένου επρόκειτο να υποβληθεί αμέσως στον Υπουργό Εσωτερικών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν κατά τη συζήτηση η δεύτερη εγκύκλιος διαβιβάστηκε εν τω μεταξύ και αυτή.

III — Εξέταση των λοιπών νομικών ζητημάτων

1. Το παραδεκτό της προσφυγής

Με το υπόμνημα αντικρούσεως η βελγική κυβέρνηση παρατηρεί πρώτον ότι η εξαιρετική διαδικασία που ακολούθησε η Επιτροπή, η οποία έταξε προθεσμίες μικρότερες του ενός

μηνός μεταξύ του εγγράφου οχλήσεως, της αιτιολογημένης γνώμης και της ασκήσεως της προσφυγής συνιστά κακή εκτίμηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας που κάθε κράτος μέλος δικαιούται να αναμένει από την Επιτροπή. Απαντώντας σε ερωτήσεις ενός από τα μέλη του Δικαστηρίου, ο εκπρόσωπος της βελγικής κυβέρνησης παρατήρησε κατά τη συζήτηση ότι η κυβέρνηση θεωρούσε εύλογη την προθεσμία έξι μηνών έως ενός έτους. Όπως παρατήρησα συνοψίζοντας τα πραγματικά περιστατικά, επί ένα έτος περίπου πριν από την άσκηση της προσφυγής η Επιτροπή απηύθυνε τακτικά διάφορα έγγραφα στο μόνιμο αντιπρόσωπο του Βελγίου με αντίγραφα προς τους δημάρχους των συγκεκριμένων δήμων με τα οποία τους καλούσε να αναβάλουν την εφαρμογή των επίδικων κανονισμών μέχρις ότου εξευρεθεί γενική λύση με τις κεντρικές αρχές. Αυτό δεν αντικρούστηκε από τη βελγική κυβέρνηση. Αν ληφθεί υπόψη η αναμφισβήτητη πρόσθετη εργασία την οποία επέβαλε η στάση των δήμων σε ολόένα αυξανόμενο αριθμό μελών του προσωπικού της Επιτροπής νομίζω ότι υπό τις παρούσες συνθήκες ο πρώτος αυτός λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Δεύτερον, η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται, όπως ανέφερα ήδη, ότι δεν συντρέχει εν προκειμένω παραβίαση του κοινοτικού δικαίου και ότι επομένως το ζήτημα πρέπει να επιλυθεί διά της οδού των εθνικών δικαστηρίων. Δεδομένου ότι αυτό το επιχείρημα αφορά κυρίως την ουσία της υποθέσεως, πρέπει να απορριφθεί ως λόγος απαραδέκτου.

2. Η φερομένη παράβαση του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί προνομίων και ασυλίων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Σύμφωνα με την προσφυγή και τις διευκρινίσεις που παρέσχε επί της απόψεώς της κατά τη συζήτηση, η Επιτροπή φρονεί ότι η παράβαση που επικαλείται του άρθρου 12, στοιχείο β),

του πρωτοκόλλου συνίσταται στην παραβίαση της απαλλαγής από τις διατυπώσεις εγγραφής στα μητρώα. Η παράβαση συνίσταται συγκεκριμένα στο ότι οι εν λόγω δήμοι επέβαλαν στους ενδιαφερόμενους υπαλλήλους και λοιπού προσωπικό φόρο δευτερεύουσας κατοικίας με βάση το γεγονός ότι, δυνάμει της εν λόγω απαλλαγής, δεν εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων. Δεν προβλέπεται εξάλλου δυνατότητα απαλλαγής από το φόρο λόγω της απαλλαγής από τις διατυπώσεις εγγραφής στα μητρώα, όταν οι εν λόγω υπάλληλοι έχουν την κύρια κατοικία τους στο συγκεκριμένο δήμο. Το σαφέστερο σχετικό παράδειγμα αποτελεί ο προαναφερθείς φορολογικός κανονισμός του δήμου Woluwé-Saint-Pierre (όπου εντοπίζεται ιδιαίτερα μέχρι στιγμής η αντιδικία).

Εν τω μεταξύ το ίδιο το αίτημα της Επιτροπής έχει γενικότερη διατύπωση δεδομένου ότι το εν λόγω όργανο επικαλείται, για τους λόγους που εκθέτει, παράβαση του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου στο σύνολό του.

Κατά τη γνώμη μου, η Επιτροπή ορθώς παρήρσε απαντώντας στην προαναφερθείσα ερώτηση του Δικαστηρίου ότι η εν λόγω διάταξη υπερακοντίζει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων που έχουν όλοι οι υπήκοοι των άλλων κρατών μελών. Αυτό εξάλλου προκύπτει κατά τη γνώμη μου και από το γεγονός ότι η διάταξη έχει ληφθεί από τα παρόμοια πρωτόκολλα των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διεθνών οργανισμών καθώς και από ακόμη παλαιότερες ρυθμίσεις στο θέμα των ασυλιών και προνομίων των διπλωματικών αντιπροσωπειών (στις οποίες παραπέμπει ρητώς το πρωτόκολλο του ΝΑΤΟ που μνημονεύει η Επιτροπή). Στα παραδείγματα αυτά δεν υπάρχει γενικός δικαίωμα για μεταχείριση ίδια με τη μεταχείριση των ημεδαπών της χώρας εγκαταστάσεως που να συγκρίνεται με το σχετικό κοινοτικό δίκαιο. Εξάλλου το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης σε χώρες όπου τα αντίστοιχα δικαιώματα των ημεδαπών υπόκεινται σε πολλούς περιορισμούς δεν θα εξασφάλιζε επαρκώς την ανεξάρτητη και απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων των συγκεκριμένων

οργανισμών ή των διπλωματικών αντιπροσωπειών. Νομίζω λοιπόν ότι το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς καιτοι, σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Forcheri, δεν αποκλείει τη δυνατότητα των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων να επικαλούνται *συγχρόνως* κανόνες του γενικού κοινοτικού δικαίου σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.

Αν ερμηνευθεί αυτοτελώς και αν εξεταστεί υπό το φως του άρθρου 18 του πρωτοκόλλου και του άρθρου 28 της Συνθήκης περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η μη εφαρμογή των διατάξεων που περιορίζουν τη διακίνηση καθώς και των σχετικών με την εγγραφή των αλλοδαπών στα μητρώα σημαίνει τότε, κατά τη γνώμη μου, ότι η εν λόγω απαλλαγή καλύπτει όλους τους περιορισμούς που θίγουν πράγματι την ελευθερία διακινήσεως (καθώς επίσης ενδεχομένως και την ελευθερία διαμονής) ή τη μη εφαρμογή των κανόνων περί εγγραφής των αλλοδαπών στα μητρώα οι οποίοι παρεμποδίζουν συγχρόνως την εκτέλεση των καθηκόντων των συγκεκριμένων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού.

Εν προκειμένω πληρούνται νομίζω αυτά τα κριτήρια. Η ελευθερία διακινήσεως άρα και η ελευθερία διακινήσεως περιορίζονται κατά το ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων υποβάλλονται σε δημοτικούς φόρους βαρύτερους απ' ό,τι οι ημεδαποί ή τουλάχιστον κατά το ότι, με τους επίδικους κανονισμούς, δεν έχουν την ίδια μεταχείριση με τους ημεδαπούς τους εγγεγραμμένους στα μητρώα των κατοίκων. Εξάλλου η απαλλαγή από την εγγραφή στα μητρώα των αλλοδαπών περιορίζεται στην πραγματικότητα διότι, μέσω των επίδικων κανονισμών, ασκείται προφανής πίεση στους υπαλλήλους και στο λοιπό προσωπικό ώστε να εγγράφονται στα εν λόγω μητρώα. Η πρόταση που διατύπωσε η βελγική κυβέρνηση και γραπτώς και προφορικώς κατά

τη διαδικασία, ότι δηλαδή η εγγραφή στα μητρώα των κατοίκων συνιστά την απλούστερη λύση της διαφοράς, επιβεβαιώνει ότι η πίεση αυτή ασκείται πράγματι. Τέλος οι ενδιαφερόμενοι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό παρεμποδίζονται στην άσκηση των συνήθων καθηκόντων τους από την ανάγκη να καταβάλλουν εν πάση περιπτώσει, εφόσον απαιτείται, τους φόρους — οι οποίοι δεν οφείλονται όπως αναγνωρίζει και η βελγική κυβέρνηση — και στη συνέχεια να υποβάλουν ένσταση κατά της εν λόγω φορολογήσεως.

Επομένως ο ισχυρισμός που προβάλλει αμυνόμενη η βελγική κυβέρνηση, ότι δηλαδή οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων δεν υποβάλλονται σε κανέναν περιορισμό ως προς τη διακίνηση ή την εγγραφή στα μητρώα αλλοδαπών πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να απορριφθεί, ενώ βάσιμος πρέπει να θεωρηθεί ο ισχυρισμός της Επιτροπής που μόλις ανέλυσα.

3. *Η φερόμενη παράβαση του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ*

Αποδεδειγμένη θεωρώ εξάλλου την παράβαση από το Βασίλειο του Βελγίου του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ όπως υποστηρίζεται με την προσφυγή. Συγκεκριμένα είναι ήδη βέβαιο κατά τη γνώμη μου, βάσει των στοιχείων που δόθηκαν γραπτώς και προφορικά κατά τη διαδικασία, ότι:

- α) οι δήμοι για τους οποίους πρόκειται ή τουλάχιστον ένας ή περισσότεροι από αυτούς εξέδωσαν, παραβαίνοντας κατά τούτο την τελευταία περίοδο του εν λόγω άρθρου, κανονισμούς που θέτουν σε κίνδυνο, κατά τον τρόπο που εξέθεσα, την πραγματοποίηση των στόχων της Συνθήκης ΕΟΚ·
- β) κατά παράβαση της πρώτης παραγράφου του εν λόγω άρθρου, η αρμόδια αρχή δεν αντιτάχθηκε στο να τεθούν σε ισχύ χωρίς τροποποίηση οι επίδικοι κανονισμοί εντός της προθεσμίας των 40 ημερών που έχει προς τούτο κατά το βελγικό δίκαιο.

IV — Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας τα επιμέρους συμπεράσματά μου προτείνω στο Δικαστήριο:

- 1) να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου, παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε, κατά τη θέσπιση ή την εφαρμογή των κανονισμών ορισμένων δήμων της περιφέρειας των Βρυξελλών, τα πρόσωπα που έχουν την κύρια κατοικία τους στους εν λόγω δήμους και απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων (δηλαδή οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που υπηρετούν στο Βέλγιο καθώς και οι σύζυγοί τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους, υπήκοοι άλλου κράτους μέλους πλην του Βελγίου), να απαλλάσσονται του φόρου δευτερεύουσας κατοικίας που προβλέπουν οι εν λόγω κανονισμοί, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Απριλίου 1965 και από τα άρθρα 5 και 7 της Συνθήκης ΕΟΚ·

- 2) να καταδικάσει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.